

31 Fødsel og død og sygdom

31.1 Embedslægearkiver

31.1.1 Tilblivelse og Aflevering

Embedslægearkiverne består af det materiale, som fra embedslægerne er afleveret til Landsarkiverne, hvor arkiverne opbevares og skal ses.

Dog findes dele af arkiverne på film på Rigsarkivet, og dødsattester efter ca. 1850 findes i original på Rigsarkivet i Indenrigsministeriets arkiv.

Lægedistrikter blev indført ca. 1790, og fra denne tid skulle der også udskrives dødsattest for ethvert dødsfald.

31.1.2 Indhold

Dødsattester

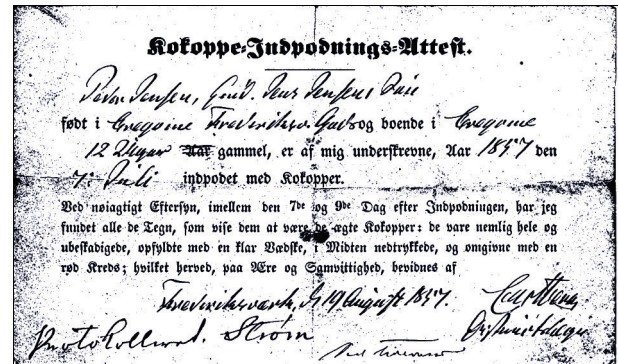
Hvis dødsfaldet ikke umiddelbart kunne anses for naturligt, og fogeden derfor lod afholde ligsyn, skulle lægen afgive en nøjagtig forklaring over dødens indtræden. Denne forklaring findes i Fogedprotokollen under Retsbetjentenes arkiver, mens selve dødsattestens ordlyd findes i protokollerne over dødsattester. - Fra ca. 1850 blev dødsattester indsendt på løse blanketter direkte til Indenrigsministeriet, hvorfor disse dødsattester skal søges i Indenrigsministeriets arkiv på Rigsarkivet. De ligger her sorteret efter amt, år, kvartal, så man skal således vide så nøjagtigt som muligt hvor og hvornår en person afgik ved døden, hvis man vil undgå at skulle lede alt for meget igennem.

Vaccinationsprotokoller

Fra 1808 var vaccination imod børnekopper påbudt ved forordning. Børnekopper var en af de hyppigste dødsårsager blandt små børn, og de hyppige epidemier hindrede befolkningen i at vokse. Desuden efterlod kopperne slemme ar på de heldige, der overlevede.

Det var en fransk læge, som midt i 1700-tallet opdagede, at malkepiger ikke havde kopper, og han fandt ud af, at de kopper, som pigerne blev smittet med af kørerne, de malkede, gjorde dem immune overfor børnekopper. Eftersom kokopper er ganske ufarlige at få for mennesker, så indpodede man børnene med kokopper - altså om jeg så sige, smittede

dem med vilje, og derved fik børnene kun ét til tre år imod at ricikere at dø af børnekopper. Vaccination imod børnekopper er forbudt ved lov i 1979, idet sygdommen nu anses for udryddet.

Figur 50: Kokoppe-Indpodnings-Attest, senere kaldet vaccinationsattest.

Ofte er vaccinationsoplysningerne af præsten indskrevet i skudsmålssbogen og attesten derfor gået tabt.

Lægerne udsendte puds (vaccine) til f.eks. præsten eller skolelæreren i sognet, som så vaccinerede børnene, eller lægerne selv vaccinerede. På ottende-dagen skulle lægen så tilse børnene og sikre sig, at koppen var slået an, som den skulle, nemlig blive en byld med gullig væske i, let indfalden og med hård skorpe på midten. Lægen udskrev en attest til barnet, og indskrev barnet som vaccineret i protokollen. Protokollerne er således organiseret, så der er en protokol for hver læge, og i disse er børnene indført efter vaccinationsdato. I vaccinationsprotokollen oplyses desuden om barnets alder, bopæl ved vaccinationen samt faders navn (moders, hvis barnet var uægte født), evt. plejefaders navn. Børnene skulle vaccineres inden de kom i skole, men alderen hvori de blev vaccineret svinger noget, så fra 1. til 7. leveår, må man regne med.

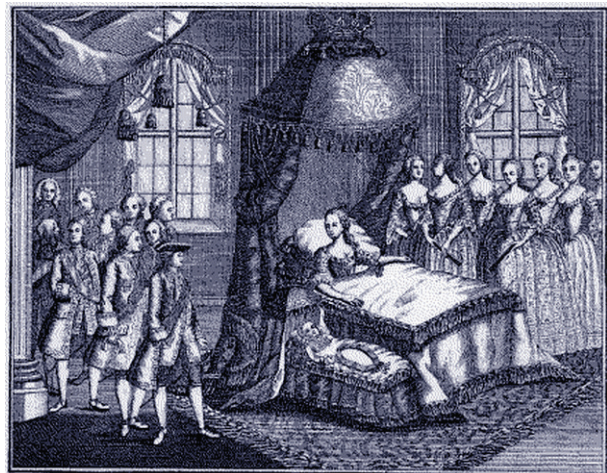
Disse protokoller er en stor hjælp, når man søger efter slægtninge, som er født ca. 1800-1850, fordi præsterne ofte indskrev, hvornår og af hvem personerne var vaccineret, selvom præsten ikke anførte hvor og hvornår personerne blev født.

Lister over tuberkulosestilfælde

Fra 1880 til ca. 1920 førtes ofte lister over tuberkulosestilfælde. Disse har vel mest betydning, hvis man ved, at nogen i slægten havde tuberkulose, eller denne sygdom er angivet som dødsårsag i enten kirkebogen eller på en dødsattest. - Man kan jo så se, hvor længe personen led af sygdommen, før han/hun døde.

Listerne dækker ikke hele perioden, kun spredte dele.

Jordemoderprotokoller

Figur 51: Efter kronpris Frederiks fødsel i 1768

modtager den sengeliggende Dronning Caroline Mathilde barnets stolte Fader, Kong Christian VII. - Det var kotyme, at barselskvinder lå meget længe i sengen. Det var ved lov bestemt, at børn ikke måtte sove i sengen hos moderen, men skulle ligge i egen seng eller vugge, dette for at undgå, at folk lå deres børn ihjæl.

Disse blev ført fra ca. 1800, og indeholder oplysning om hver fødsels forløb. Der oplyses den fødendes navn samt køn på barnet. Der findes en protokol for hver jordemoderdistrikt, så man må først ved hjælp af registraturen for embedslægearkivernes jordemoderprotokoller se, hvilket distrikt en fødsel hørte under. Ved travlhed eller vakance kan en fødsel være bistået af en nabo-jordemoder.

31.1.3 Benyttelse

Landsarkivets registratur viser, hvilke områder de enkelte embedslæger dækkede. Hvis man kender lægens navn (f.eks. fra konfirmationen i kirkebogen), men ikke embedets sted eller navn, så kan man med fordel slå lægens navn op i: Caroc: Den Danske Lægestand. Heri får man enhver læges karriere beskrevet, og dermed også

oplyst, hvilket embedslægearkiv, hans materiale skal søges under.

Drejer det sig om regimentskirurger, så må man søge i Bauers bøger om kirurger. - Deres arkiver bør søges under Forsvarets arkiver, idet disse kirurger og visse læger var ansat under hæren.

31.2 Dødsattester i Sundhedsstyrelsens arkiv

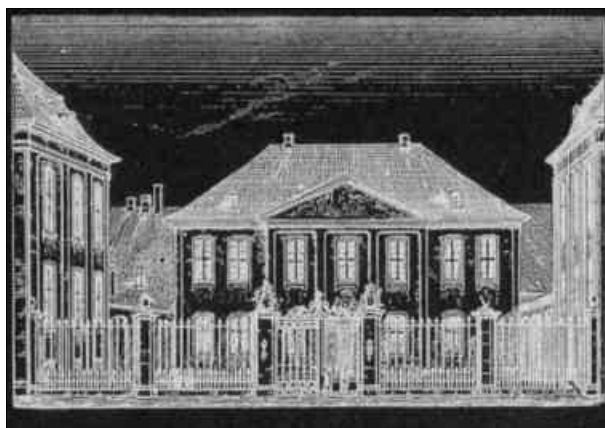
Dette findes ved RA og dækker perioden efter ca. 1850. Søgning i Daisy:

Arkivskaber: *Sundhedsstyrelsen,*

Arkivserie: *Dødsattester,*

idet der er en række for hvert amt. Indenfor amtet finder man år og kvartal, derunder lægedistriktet.

31.3 Fødselstiftelsen i København

Figur 52: Frederiks Hospital, hvor Fødselstiftelsen 1759-1789 havde til huse.

31.3.1 Lidt historie

Frederiks Hospital blev oprettet 1756, og blev da Danmarks første egentlig sygehus. Hospitaler var kendte, men havde mere været en slags plejestiftelser og plejehjem, mere end egentlige sygehuse. Hospitalet fik udlagt en grund i Frederiksstad og fik til sit brug opført det smukke anlæg, som husede hospitalet indtil 1910, hvor det blev til Rigshospitalet og flyttede ud på Blegdammen. Bygningerne i Bredgade / Amaliegade huser nu Kunst og Indutrimuseet.

Den Kgl. Pleje- og Opfostringsstiftelse fik til huse i umiddelbar nærhed. 1789 blev den Kgl. Encuchements Anstalt flyttet fra selve Frederiks Hospital til en nabobygning til